

ปัญหาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียว (Green Trademark)¹

บุษราคัม กาญจนะ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียว (Green Trademark) ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียว เนื่องจากโดยลักษณะของเครื่องหมายการค้าสีเขียวนั้น เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่ควรจะได้รับจดทะเบียนตามกฎหมาย กล่าวโดยเฉพาะคือ เครื่องหมายการค้าสีเขียว เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีความหมายหรือสามารถสื่อให้สาธารณชนเข้าใจได้ว่ามีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการใช้น้ำหรือข้อความที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมาย เช่น คำว่า “GREEN” ที่แปลได้ว่า สีเขียว, การปกป้องสิ่งแวดล้อม หรือคำว่า “ECO” ซึ่งเป็นคำย่อของคำว่า Ecological แปลได้ว่า สิ่งแวดล้อม, นิเวศวิทยา หรือคำว่า “BIO” ที่แปลได้ว่า ชีวิต หรือคำว่า “Sustainable” ที่แปลได้ว่า ยั่งยืน หรือคำอื่นใดที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนทราบและเข้าใจว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวเป็นสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับสถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านต่าง ๆ ที่ประชากรทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งนั้น จึงนำไปสู่การคิด ใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวโดยผู้ประกอบการรายต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคสายอนุรักษ์ธรรมชาติ ให้ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าสีเขียวมากกว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าทั่วไป อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ประกอบการเพียงแต่แสดงออกถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวหรือการตลาดสีเขียว ย่อมนำไปสู่การทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายนั้นเป็นสินค้าที่มีประโยชน์ต่อด้านสิ่งแวดล้อม หรือการสร้างภาพลักษณ์ว่ารับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีเหตุผลข้อเท็จจริงมารองรับถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่า การฟอกเขียว (Greenwashing) อันเป็นปัญหาที่นำไปสู่การขาดความก้าวหน้าสู่ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมที่แท้จริงและยังทำลายความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อเครื่องหมายการค้าด้วยเช่นกัน

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียว (Green Trademark) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คนพร จิตต์จริงเกียรติ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์เทพ วิทอนันต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุนนะเศรษฐกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดังนี้ การที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 17 ได้กำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งมีผลให้เครื่องหมายการค้าที่ประกอบด้วยภาคส่วนที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะหรือประกอบด้วยภาคส่วนที่เป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายนั้น กลายเป็นเครื่องหมายการค้าที่สามารถจดทะเบียนได้ กล่าวคือ หากนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าพิจารณาแล้วเห็นว่า เครื่องหมายการค้าสีเขียวมีภาคส่วนคำที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคำที่บรรยายโดยตรงถึงสินค้าที่ขอจดทะเบียน อันมีผลให้ภาคส่วนดังกล่าวไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ แต่นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถมีคำสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ภาคส่วนคำที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะดังกล่าวได้ หรือผู้ขอจดทะเบียนอาจแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวด้วยความสมัครใจก็ได้ อย่างไรก็ดี ผู้ขอจดทะเบียนเห็นว่าเครื่องหมายการค้าสีเขียวของตนมีลักษณะบ่งเฉพาะตามกฎหมายแล้ว และสมควรได้รับจดทะเบียนโดยไม่ต้องแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ก็จะนำไปสู่การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าที่ปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าว อันนำไปสู่การพิจารณาความมีลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 7 วรรคสอง หากเป็นกรณีของเครื่องหมายการค้าที่เป็นเครื่องหมายคำหรือเครื่องหมายข้อความก็ต้องพิจารณาว่าคำหรือข้อความที่ปรากฏในเครื่องหมายนั้น เป็นคำหรือข้อความที่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นโดยตรงหรือไม่ ซึ่งศาลได้วางแนวทางในการพิจารณาว่า คำที่นำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าว่าจะสามารถสื่อให้สาธารณชนทราบหรือเข้าใจถึงสินค้าได้เพียงใด หากสาธารณชนสามารถทราบหรือเข้าใจได้ทันทีเพราะคำดังกล่าวเป็นคำสามัญทั่วไปสำหรับสินค้านั้น หรือใช้วิภาษนัยเพียงเล็กน้อยก็สามารถทราบหรือเข้าใจได้ว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้านั้นเป็นสินค้าประเภทหรือชนิดใดเพราะคำดังกล่าวเป็นคำพรรณนาสำหรับสินค้าแล้ว คำที่นำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าดังกล่าวย่อมเป็นคำที่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง แต่หากสาธารณชนยังต้องใช้วิภาษนัยพอสมควรในการพิจารณาจึงจะเข้าใจได้ว่าเครื่องหมายการค้าดังกล่าวเป็นเพียงคำแนะนำของสินค้าแล้ว คำที่นำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าดังกล่าวยังไม่อาจถือว่าเป็นคำที่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรงได้ จากแนวบรรทัดฐานดังกล่าวย่อมทำให้เครื่องหมายการค้าสีเขียวที่ไม่ได้บรรยายโดยตรงถึงสินค้าที่ขอจดทะเบียน ก็สามารถได้รับจดทะเบียนเพราะมีลักษณะบ่งเฉพาะตามกฎหมายแล้ว และยังมีผลให้เจ้าของเครื่องหมายนั้นกลายเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวนั้น ซึ่งย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ประกอบการด้วยกันและต่อสาธารณชนทั่วไป ผู้ศึกษาเห็นว่า การพิจารณารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสีเขียวของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นค่อนข้างแคบ ทั้งมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจนอยู่

³ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษที่ 1888/2565

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียวของประเทศไทย ประกอบกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ รวมถึงแนวทางการพิจารณาของนายทะเบียน เครื่องหมายการค้า และคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ ดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสีเขียว ด้วยการแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่เพียงผู้เดียวในภาคส่วนที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะหรือภาค ส่วนที่เป็นสิ่งสามัญในการค้าขาย ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 17 ซึ่งมาตราดังกล่าวได้ให้อำนาจนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการออกคำสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของเครื่องหมายที่นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวกสินค้า หรือพิจารณาแล้วเห็นว่าภาคส่วนดังกล่าวมีลักษณะไม่บ่งเฉพาะ ซึ่งเมื่อพิจารณากรณีของเครื่องหมายการค้าสีเขียวที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว มักจะเป็นกรณีของเครื่องหมายการค้าประเภทที่ประกอบด้วยหลายภาคส่วน (Composite mark) กล่าวคือ เป็นเครื่องหมายที่ประกอบด้วยภาคส่วนคำ ข้อความหรือภาพประดิษฐ์มา ใช้ร่วมกันในเครื่องหมายการค้าหนึ่ง ซึ่งเครื่องหมายลักษณะดังกล่าวย่อมปรากฏว่ายังมีภาคส่วนภาพ ประดิษฐ์ซึ่งชอบที่จะได้รับจดทะเบียนได้ตามกฎหมาย เพียงแต่ผู้ขอจดทะเบียนต้องแสดงปฏิเสธว่าจะไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ภาคส่วนคำหรือข้อความที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ อาทิ คำว่า “GREEN” หรือคำว่า “ECO” หรือคำว่า “BIO” หรือคำว่า “Sustainable” เป็นต้น เพราะเป็นภาคส่วนที่เล็งโดยตรงถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าที่ยื่นขอจดทะเบียน ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 7 วรรคสอง (2) และเมื่อเป็นกรณีดังกล่าวแล้ว นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าก็จะมีคำสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงปฏิเสธสิทธิว่าจะไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในภาคส่วนที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะดังกล่าว และเมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้แสดงปฏิเสธว่าจะไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ภาคส่วนดังกล่าวตามที่ นายทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีคำสั่งแล้ว ก็จะมีผลให้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวชอบที่จะได้รับการจดทะเบียนได้ทั้งเครื่องหมาย ซึ่งจะมีผลให้เครื่องหมายการค้าสีเขียวได้รับการจดทะเบียนเป็นจำนวนมาก และอาจนำไปสู่ช่องว่างทางกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้ขอจดทะเบียนอาจคิดประดิษฐ์เครื่องหมายการค้าสีเขียว โดยนำคำหรือข้อความที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้ประกอบกับภาคส่วนภาพประดิษฐ์ และยอมแสดงปฏิเสธว่าจะไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ภาคส่วนคำหรือข้อความที่ไม่มีลักษณะบ่ง เฉพาะนั้น เพื่อให้เครื่องหมายการค้าสีเขียวได้รับการจดทะเบียนได้ตามกฎหมาย อันเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้ เครื่องหมายดังกล่าวถูกปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนทั้งเครื่องหมาย แต่อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้ผู้ขอจดทะเบียนจะได้แสดงปฏิเสธว่าจะไม่ขอถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในภาคส่วนที่แสดงถึงความเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว แต่ภาคส่วนดังกล่าวก็ยังปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้าที่ผู้บริโภค หรือสาธารณชนยังคงพบเห็นหรือจดจำคำหรือข้อความที่ปรากฏในเครื่องหมายนั้น ๆ อยู่

และหากผู้ประกอบการต่างคิดและใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวที่ปรากฏเป็นคำว่า “GREEN” หรือคำว่า “ECO” หรือคำว่า “BIO” หรือคำว่า “Sustainable” เป็นต้น อย่างแพร่หลายในธุรกิจประเภทเดียวกัน ทั้งที่เครื่องหมายดังกล่าวไม่ได้มาจากผู้ประกอบการรายเดียวกัน กรณีย่อมทำให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนไม่สามารถใช้เครื่องหมายเพื่อแยกแยะความแตกต่างของเครื่องหมายการค้าสีเขียวระหว่างผู้ประกอบการต่างรายได้ และในทำนองเดียวกัน กรณีดังกล่าวก็ย่อมเกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการด้วยกัน เนื่องจากผู้ประกอบการต่าง ๆ ก็ไม่อาจป้องกันการลอกเลียนเครื่องหมายการค้าสีเขียวหรือการใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวที่คล้ายคลึงกันโดยไม่ชอบธรรมได้ นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการที่ใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวไม่ได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ประกอบการด้วยกัน เพราะอาจทำให้ผู้ประกอบการที่มีความตั้งใจจะดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ต้องแบกรับภาระต้นทุนของสินค้าที่สูงขึ้นกว่าปกติและไม่อาจกำหนดราคาของสินค้าให้อยู่ในระดับเดียวกับผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในลักษณะของการฟอกเขียวได้ จนอาจทำให้ผู้ประกอบการที่ต้องรับภาระมากกว่าอาจต้องถูกบีบออกจากตลาดในท้ายที่สุด

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาทางกฎหมายกรณีที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่มีบทบัญญัติว่าเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชน (Deceptive mark) เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย อันไม่สามารถจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ เนื่องจากหน้าที่ประการสำคัญของเครื่องหมายการค้า คือ ช่วยบอกให้สาธารณชนทราบถึงแหล่งกำเนิดเจ้าของ และคุณภาพของสินค้า ด้วยเหตุดังกล่าวเครื่องหมายการค้าที่จะสามารถได้รับจดทะเบียนก็ย่อมไม่ควรจะมีลักษณะที่ทำให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนต้องเข้าใจผิดในลักษณะ คุณสมบัติ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ดังนี้ เมื่อเครื่องหมายการค้าสีเขียวซึ่งเป็นเครื่องหมายที่สื่อให้ผู้บริโภคหรือสาธารณชนเข้าใจว่าเป็นเครื่องหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้คำหรือข้อความที่เกี่ยวกับธรรมชาติมาดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ย่อมตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าสินค้าทั่วไปที่ไม่ได้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และหากเจ้าของเครื่องหมายการค้าสีเขียวนั้น เพียงแต่นำเครื่องหมายการค้าสีเขียวมาใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคเท่านั้น โดยไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง การกระทำของผู้ประกอบการหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าสีเขียวย่อมมีลักษณะเป็นการหลอกลวงให้สาธารณชนหรือผู้บริโภคเข้าใจผิดเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ และแหล่งกำเนิดของสินค้าได้ อันเป็นการใช้ประโยชน์จากความต้องการของผู้บริโภคในการเลือกหยิบสินค้าที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้ประกอบการไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของธุรกิจตนเอง และหลอกให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดไปว่าสินค้าของตนใช้นั้นเป็นสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว นอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังเป็นหนึ่งในปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐที่ทุกภาคส่วนไม่ควรมองข้ามไป

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามไม่ให้รับจดทะเบียนแล้ว เห็นได้ว่าลักษณะของเครื่องหมายที่ต้องห้ามไม่ให้รับจดทะเบียนตามอนุमतาดังกล่าว อาทิ ตรา ธงชาติ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือพระราชวงศ์ หรือเกี่ยวข้องกับประมุขหรือหน่วยงานของรัฐต่างประเทศ รวมถึงเครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนนโยบาย หรือเครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป หรือเป็นเครื่องหมายที่ปรากฏชื่อของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว เป็นต้น ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีอนุमतาดำเนินการกำหนดเกี่ยวกับกรณีเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชน หรือเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะที่ทำให้เข้าใจผิดเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียนแต่อย่างใด และเมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว การพิจารณาให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียวจึงไม่ได้ถูกพิจารณาในแง่ของการหลอกลวงสาธารณชน

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาทางกฎหมายที่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนด้วยการทำให้เข้าใจผิดเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า เนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน กรณีที่กฎหมายให้อำนาจบุคคลใดในการยื่นคำร้องขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้านั้น กำหนดไว้เฉพาะในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 62 เท่านั้น กล่าวคือ บุคคลใดสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการให้สั่งเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนแล้วได้ หากเห็นว่าเครื่องหมายการค้านั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนนโยบาย ซึ่งเป็นการกำหนดไว้เฉพาะกรณีที่เครื่องหมายนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนนโยบายเท่านั้น โดยไม่ได้ครอบคลุมถึงกรณีของเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชน ดังนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การอนุญาตให้เครื่องหมายการค้าสีเขียวที่เคยได้รับจดทะเบียนอยู่แล้ว แต่ในภายหลังปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้าสีเขียวดังกล่าวนั้น ไม่ได้นำเครื่องหมายการค้าสีเขียวดังกล่าวไปใช้กับสินค้าที่มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือปรากฏว่าผู้ประกอบการเพียงแต่ใช้เครื่องหมายการค้าสีเขียวเพื่อการพอกเขียวทางธุรกิจเท่านั้น ยังได้รับจดทะเบียนอยู่ต่อไป ย่อมนำมาซึ่งผลกระทบต่อสังคมหรือสาธารณชนโดยรวม เพราะกรณีดังกล่าวย่อมทำให้สาธารณชนหรือผู้บริโภคที่เข้าใจผิดในลักษณะ คุณสมบัติ และแหล่งกำเนิดของสินค้า ต้องสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ได้ตระหนักหรือคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยไม่รู้ตัว ดังนี้ หากปรากฏข้อเท็จจริงในภายหลังว่าเครื่องหมายการค้าสีเขียวดังกล่าวมีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนหรือผู้บริโภคแล้ว บุคคลใด ๆ ในฐานะสาธารณชนหรือผู้บริโภคที่เห็นว่าการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียวต่อไปอาจเป็นการเพิ่มปัญหาการพอกเขียวธุรกิจ ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าอย่างชัดเจน ก็ควรมีสภาพที่ยื่นคำร้องขอ

เพิกถอนเครื่องหมายการค้าสีเขียวที่ได้รับจดทะเบียนแล้วเช่นกัน เพื่อให้ปัญหาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าสีเขียวได้รับการแก้ปัญหาให้เหมาะสมตามกฎหมายด้วย

ดังนั้นแล้ว เพื่อให้กฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยมีมาตรฐานและกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เป็นหลักสากลและสอดคล้องกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ รวมถึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่มุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสีเขียวโดยการแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่เพียงผู้เดียว ผู้ศึกษาเห็นว่า ในการแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่เพียงผู้เดียวนั้น ไม่ควรพิจารณาแค่เพียงว่าภาคส่วนดังกล่าวนั้น ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะหรือเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในทางค้าขาย โดยไม่ได้พิจารณาต่อไปว่าภายหลังที่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะแล้วจะเกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายอื่นหรือผู้บริโภคอย่างไร เพราะกรณีของภาคส่วนที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะอันเป็นลักษณะที่สำคัญของความเป็นเครื่องหมายการค้า นั้น ควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพื่อป้องกันไม่ให้เครื่องหมายการค้าสีเขียวได้รับจดทะเบียนเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดความสับสนหลงผิดระหว่างเครื่องหมายการค้า และอาจทำให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจผิดในสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าสีเขียวแล้ว จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 17 วรรคแรก (1) บัญญัติว่า

“ถ้านายทะเบียนเห็นว่าเครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนรายใดหากพิจารณาทั้งเครื่องหมายแล้วมีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ตามมาตรา 6 แต่เครื่องหมายการค้ารายนั้นมีส่วนหนึ่งส่วนใดหรือหลายส่วนเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวก อันไม่ควรให้ผู้ขอจดทะเบียนรายหนึ่งรายใดถือเป็นสิทธิของตนแต่ผู้เดียวที่ดีหรือมีลักษณะไม่บ่งเฉพาะก็ดี ให้นายทะเบียนมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่ผู้เดียวในอันที่จะใช้ส่วนดังกล่าวของเครื่องหมายการค้ารายนั้น ทั้งนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่งนั้น”

ขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม ด้วยการระบุถ้อยคำใน มาตรา 17 วรรคแรก (1) ว่า “สั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่ผู้เดียวในอันที่จะใช้ส่วนดังกล่าวของเครื่องหมายการค้ารายนั้น เว้นแต่ส่วนดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่อาจทำให้สาธารณชนเข้าใจผิดหรือสับสนหลงผิดเกี่ยวกับลักษณะคุณสมบัติ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ทั้งนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่งนั้น”

2. ปัญหาทางกฎหมายที่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนถือเป็นเครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามไม่ให้รับจดทะเบียน ผู้ศึกษาเห็นว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 กำหนดลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายไว้เพียงไม่กี่ประการ ซึ่งลักษณะที่กำหนดไว้โดยส่วนใหญ่ยังไม่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเท่าไรนัก ทั้งยังไม่ได้กำหนดให้ครอบคลุมถึงกรณีที่เครื่องหมายการค้ามีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของความเป็นเครื่องหมายการค้า จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 บัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้รับจดทะเบียน

(1) ตราแผ่นดิน พระราชลัญจกร ลัญจกรในราชการ ตราจักรี ตราเครื่องหมายอิสริยาภรณ์ตราประจำตำแหน่ง ตราประจำกระทรวง ทบวง กรม หรือตราประจำจังหวัด

(2) ธงชาติของประเทศไทย ธงพระอิสริยยศ หรือธงราชการ

(3) พระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ พระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์

(4) พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท

(5) ชื่อ คำ ข้อความ หรือเครื่องหมายใด อันแสดงถึงพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือพระราชวงศ์

(6) ธงชาติหรือเครื่องหมายประจำชาติของรัฐต่างประเทศ ธงหรือเครื่องหมายขององค์การระหว่างประเทศ ตราประจำประมุขของรัฐต่างประเทศ เครื่องหมายราชการและเครื่องหมายควบคุมและรับรองคุณภาพสินค้าของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ หรือชื่อและชื่อย่อของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศนั้น

(7) เครื่องหมายราชการ เครื่องหมายกาชาด นามกาชาด หรือกาเจนีวา

(8) เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเหรียญ ใบสำคัญ หนังสือรับรอง ประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายอื่นใดอันได้รับเป็นรางวัลในการแสดงหรือประกวดสินค้าที่รัฐบาลไทย ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐของประเทศไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศได้จัดให้มีขึ้น เว้นแต่ผู้ขอจดทะเบียนจะได้รับเหรียญ ใบสำคัญ หนังสือรับรอง ประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายเช่นนั้น เป็นรางวัลสำหรับสินค้านั้น และใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้านั้น แต่ทั้งนี้ต้องระบุปฏิทินที่ได้รับรางวัลด้วย

(9) เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนโยบาย

(10) เครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าวจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม

(11) เครื่องหมายที่คล้ายกับ (1) (2) (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

(12) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(13) เครื่องหมายอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

ขอเสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็น มาตรา 8 (14) โดยกำหนดว่า “เครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนให้เข้าใจผิดหรือสับสนหลงผิดเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้า”

3. ปัญหาทางกฎหมายที่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่หลอกลวงสาธารณชน ผู้ศึกษาเห็นว่า ในกรณีที่เครื่องหมายการค้าสีเขียวที่ได้รับจดทะเบียนไปแล้วนั้น หากต่อมาภายหลังปรากฏว่าเครื่องหมายการค้าดังกล่าวมีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนให้เข้าใจผิดในลักษณะ คุณสมบัติ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้าแล้ว ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้บริโภคและสาธารณชนนั้น จึงควรบัญญัติกฎหมายที่ให้สิทธิแก่บุคคลใด ๆ โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น ที่สามารถร้องขอให้เพิกถอนเครื่องหมายการค้าสีเขียวได้ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 62 บัญญัติว่า “บุคคลใดเห็นว่าเครื่องหมายการค้าใดขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสน์นโยบาย บุคคลนั้นอาจร้องขอต่อคณะกรรมการให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นได้”

ขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม โดยระบุถ้อยคำ ในมาตรา 62 ว่า “บุคคลใดเห็นว่าเครื่องหมายการค้าใดขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสน์นโยบาย หรือเห็นว่าเครื่องหมายการค้าใดมีลักษณะเป็นการหลอกลวงสาธารณชนเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ หรือแหล่งกำเนิดของสินค้า บุคคลนั้นอาจร้องขอต่อคณะกรรมการให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นได้”